

De Experten en SAAMO

Lokale
beleidsaanbevelingen
Energie

Wie zijn de Experten?

Met de Experten bundelt SAAMO (ervarings-)expertise van mensen in energiearmoede. Met vaste werkgroepen zoals een maandelijke Expertenvergadering in Brussel. Maar ook vanuit individuele verhalen, kleine gesprekstafels en grote discussiefora in heel Vlaanderen. Vanuit die (ervarings-)expertise volgen mensen in armoede, opbouwwerkers en medestanders samen het energie- en klimaatbeleid op, komen we op voor de rechten van de meest kwetsbaren en ijveren we voor een volwaardige en rechtvaardige deelname aan de energietransitie.

Met onze beleidsaanbevelingen voor de lokale verkiezingen vragen we beleidsmakers een sociaal rechtvaardig energie- en klimaatbeleid waar te maken.

Structurele
maatregelen

Sociaal rechtvaardige
klimaat- en
energietransitie

Pak energiearmoede structureel aan

Waarom?

- Omdat bijna 20% van de gezinnen getroffen wordt: ze stapelen schulden op of zetten zichzelf in de kou om schulden te vermijden.
- Omdat energiearmoede een aanslag is op de fysieke en mentale gezondheid. Het leidt vaak tot problemen op het werk of op school en het is een belangrijke oorzaak van sociale vereenzaming.
- Omdat de energiekost, na de huur of de hypotheekaflossing, vaak de tweede grootste huishoudelijke kost is.
- Omdat energiekosten, mits hulp en begeleiding, meestal kunnen dalen.
- Omdat zonder tijdig ingrijpen de maatschappelijke kost van energiearmoede, ook voor lokale besturen, sterk stijgt.

Hoe?

Energieproblemen zijn onlosmakelijk verbonden met woonkwaliteit. Actief inzetten op de woonkwaliteit is structureel en proactief werken aan energiearmoede. Combineer ook energiebesparing via gedragsverandering met energiezuinige investeringen.

Blijf de energiescan promoten en automatiseer het aanvragen ervan voor bepaalde doelgroepen en/of op bepaalde momenten in het hulpverleningsproces.

Een energiescan is een snelle doorlichting van het energieverbruik van een woning. Energiesnoeiërs komen aan huis om eenvoudige energietips toe te lichten aan de bewoner, bv. over de verwarming, de verlichting en het gebruik van huishoudtoestellen. Ze lichten ook de werking van de woonmeter toe, een eenvoudige thermo- en hygrometer die helpt bij verluchten en verwarmen. Het huisbezoek en het persoonlijke gesprek met de bewoner zijn van niet te onderschatten belang. Blijf de energiescan promoten. Energiesnoeiërs zijn trouwens prima voelsprietten voor het lokale beleid.

Zet het verhuurmodel 'Papillon' in om kwetsbare huishoudens te voorzien van energiezuinige huishoudtoestellen.

Papillon is een sociaal en circulair huurmodel van energiezuinige huishoudtoestellen. Via Papillon kunnen gezinnen in (energie)armoede beschikken over energiezuinige huishoudtoestellen van het merk Bosch. Dit door deze toestellen 'as-a-service' te huren op langere termijn. Gezinnen die de middelen niet hebben om een toestel aan te kopen kunnen zo wel gebruik maken van energie-efficiënte toestellen. Dit leidt niet alleen tot een lager energieverbruik en dus ook lagere factuur, maar zorgt ook voor een hoger comfort. Bovendien draagt dit circulair economieproject met energiezuinige huishoudtoestellen bij aan de sociale duurzaamheidsdoelstellingen (SDG's).

Hanteer een maatregel 'Sociale last'.

De maatregel 'sociale last' bij verkavelingsvergunningen is een impactvolle maatregel om maatschappelijk kwetsbare huishoudens versneld toegang te bieden tot betaalbare en energiezuinige huisvesting. De maatregel houdt in dat er een percentage sociale woningen of sociale kavels wordt voorzien bij elk bouw- of verkavelingsproject. Deze maatregel kan dan ook een waardevolle plaats krijgen in het lokaal klimaatplan. Bovendien creëer je bij dergelijke (ver)nieuwbouwprojecten sociale mix.

Zet sociale huisvesting als klimaatmaatregel in het lokale klimaatplan.

Sociale huur is een uitstekende armoedemaatregel: het armoederisico van een sociale huurder daalt met 40%. Sociale huur biedt een antwoord op de wooncrisis en dit omwille van de woonzekerheid, betaalbaarheid - want de huurprijs is aangepast aan het inkomen - toegankelijkheid en woonkwaliteit. Bovendien is sociale huur een stevige - sociaal rechtvaardige - klimaatregel: energiezuinige en kwaliteitsvolle woningen voor een publiek dat zelf niet in staat is daarin te voorzien. (Meer dan) twee vliegen in één klap dus. Hoog tijd om daadwerkelijk in te zetten op uitbreiding en renovatie van het patrimonium en het wegwerken van andere drempels.

Ga aan de slag met het Vlaams noodkoopfonds en geef het alle kansen. Voor noodkopers is dit vaak de enige weg naar een kwalitatieve woning.

Noodkopers zijn gezinnen die een eigen woonst bezitten, maar geen budget hebben om noodzakelijke renovaties uit te voeren. Via het noodkoopfonds kunnen eigenaars beschikken over een budget van 50.000 euro om hun woning te renoveren. Het bedrag moet terugbetaald worden wanneer ze het pand verkopen of na een periode van 20 jaar.

- Ga aan de slag met het noodkoopfonds en geef het alle kansen.
- Voorkom noodkoop
 - Zet in op uitbreiding van het aanbod van energiezuinige sociale woningen.
 - Zorg voor dienstverlening die mensen adviseert bij de aankoop van een woning en de (verplichte) renovatiekost inschat.

Promoot het model van het sociaal verhuurkantoor binnen de lokale woonmaatschappij

Elk huishouden op de wachtlijst voor een sociale woning (in totaal 176 000 gezinnen in Vlaanderen!) geeft een woonnood aan. Sociaal wonen streeft voortdurend naar kwaliteitsvol en betaalbaar wonen.

Aangezien de eigenaars van een SVK-huurwoning zich bevinden in een (beschermd) kader, is het makkelijker hen te stimuleren en te begeleiden naar energiezuinige maatregelen. Zo kunnen SVK-verhuurders beroep doen op de hoogste premies bij de MijnVerbouwpremie.

Promoot daarom vanuit je gemeente het SVK en voorzie een aanmoedigingspremie voor verhuurders die kiezen voor het SVK. Zo pak je én de wooncrisis én de sociaal rechtvaardige klimaattransitie aan.

Blijf inzetten op een goed functionerende Lokale Adviescommissie (LAC)

Werk outreachend, ga op huisbezoek, zorg voor verstaanbare briefwisseling. Werk op maat van de cliënt.

Fluvius moedigt OCMW's om op de LAC-zitting 'totaalbeslissingen' te nemen. Dat betekent dat - bij niet-naleving van het betaalplan - het trajectvervolg meteen mee beslist wordt. Dat lijkt in eerste instantie efficiënter wegens minder terugkerende dossiers. Toch vraagt SAAMO om hiermee omzichtig om te springen. Bekijk per dossier de meerwaarde van een totaalbeslissing. En zorg dat die beslissing succesvolle hulpverlening niet in de weg staat.

Benut het Sociaal Energiefonds – zet het zo preventief mogelijk in

Elk OCMW kan het Sociaal Energiefonds inzetten om energieproblemen bij cliënten aan te pakken. Vaak worden deze middelen gebruikt om energieschulden af te lossen. Vaak is dat dringend en nodig. Maar er zijn meer mogelijkheden.

Zet het Sociaal Energiefonds ook preventief in: vervang energieverblindende huishoudtoestellen, zorg voor het jaarlijkse onderhoud van de verwarmingsketel, plaats thermostatische kranen ...

Werk outreachend – raadpleeg de lijst van Fluvius van alle actieve prepaidmeters

Via het OCMW-portaal van Fluvius beschikt elk OCMW over heel wat gegevens. Gebruik deze gegevens actief om huishoudens met betaalmoeilijkheden te contacteren. Soms is tot 70% van deze huishoudens niet gekend bij het OCMW.

Stabiliseer de energiesituatie door zo veel mogelijk rechten uit te putten. Pak onderbescherming aan. Check bv. of de energiescan al werd aangevraagd. Of misschien is Papillon wel een nieuwe lokale actie?

Pas de minimale levering gas of elektriciteit automatisch toe bij huishoudens met een prepaidmeter

Huishoudens die klant zijn bij de netbeheerder en voor aardgas of elektriciteit (via exclusief nachttarief) via prepaid betalen (vroeger 'budgetmeter'), kunnen tussen 1 november en 31 maart onder bepaalde voorwaarden een minimale levering aardgas of elektriciteit aanvragen om hun woning te verwarmen.

Concreet wil dit zeggen dat er tweewekelijks een bedrag op de prepaidmeter wordt gezet om de verwarmingskosten tijdens de wintermaanden te dragen.

Pas via het OCMW de minimale levering voor zowel aardgas als elektriciteit (via exclusief nachttarief) jaarlijks toe, zodat zoveel mogelijk rechthebbenden toegang hebben tot de maatregel.

Garandeer lokale basisdienstverlening binnen het energiehuis

Energiehuizen hebben als basistaak om inwoners te informeren, adviseren en begeleiden door een laagdrempelig energieloket in de gemeente aan te bieden waar inwoners terecht kunnen met hun energievragen en vragen over woningkwaliteit. Zorg ervoor dat ook huishoudens met lage inkomens, huurders en verhuurders de weg vinden naar het energiehuis, ook met vragen over facturen (vb. waarom moet ik veel betalen?) of de V-test.

Realiseer de sociaal-rechtvaardige klimaat- en energietransitie in uw gemeente/stad/regio

Gebruik de energietransitie als een hefboom tegen energiearmoede. Zorg er als overheid voor dat éérst kwetsbare gezinnen onafhankelijk worden van fossiele brandstoffen.

Pasklare antwoorden voor een rechtvaardige energietransitie zijn er niet, maar we zien lokaal wel experimenten en goede voorbeelden ontstaan. Binnen sociale huisvesting, energiedelen, sociale aandelen van energiecoöperaties: de voorbeelden zijn er om van te leren en te kopiëren. Ga dus snel (verder) aan de slag na de verkiezingen om kwetsbare groepen en bij uitbreiding alle burgers de baten te bieden van lokale, hernieuwbare energie.

- Haal je inspiratie bij het Netwerk Klimaat van VVSG of het Kenniscentrum Vlaamse Steden, zet in op bovenlokale samenwerking indien nodig.
- Sociale organisaties zijn uw partner. Neem het OCMW, energiehuis, burgercoöperaties en sociale organisaties onder de arm.
- Gebruik het lokaal OCMW-beleid om in te zetten op innovatieve projecten tegen energiearmoede. Met Vlaamse (o.a. LEKP-middelen) en Europese subsidies kan u kleine en grote piloot- en vervolgprojecten realiseren.
- Bewaak dat niemand uit de boot valt. Een meer dwingende regelgeving moet uiteraard ook gepaard gaan met voldoende ontzorgingsaanbod en verhoogde financiële ondersteuning voor gezinnen met onvoldoende financiële middelen (ook in termen van aflossingscapaciteit) om de nodige investeringen te dragen. Ook voor verhuurders is dit belangrijk.
- Focus binnen het lokaal energiebeleid en projecten op kwetsbare groepen of doe minstens voorafgaand een armoedetoets: is deze maatregel toegankelijk voor huishoudens uit de laagste inkomensgroepen? Zoniet pas aan en vermijd hiermee een mattheuseffect in het lokaal beleid.

Heb je vragen? Aarzel niet ons te contacteren!

Namens de sectorwerkgroep:

SAAMO Antwerpen – [Sven Claes](#)

SAAMO Limburg – [Yana Vandeput](#), [Verdiana Palombo](#)

SAAMO Oost-Vlaanderen – [Annelien Colson](#), [Hanne Couckuyt](#)

SAAMO provincie Antwerpen – [Leen Smets](#), [Jo Verhaegen](#), [Ann Van der Wilt](#), [Fien Houben](#)

SAAMO West-Vlaanderen – [Curt Callebaut](#), [Elie Claeys](#), [Stefan Goemaere](#), [Irene Kooperberg](#), [Jan Wielockx](#)

SAAMO Vlaams-Brabant – [Iris Verhoeyen](#), [Wannes Akkermans](#)

SAM – [Klaas Poppe](#)

SAAMO – [Kristel De Vos](#)

